

FEUILLETON.

Omaha, Neb., 8. dubna 1906.

Tuble mi poklepal jeden náš nec na rameno, podíval se na mne zrovna ramilovaně a povídá: "Páne kollego, vy jste něco propásl, co bychom vám neměli jen tak odpustit. Pro Boha, člověče, jaro je tu a vy jste ho dosud neohlásil ani pořádným feuilletonem. Co pak jste to prosím vás za novináře? Už byste mohli vědět, že jaro feuilleton patří k věci..."

Pokýval jsem hlavou a trochu jsem se začervenal. Já se totiž vždycky tuze červenám, tekne-li mi někdo, že nekonnám svoje povinnosti.

A celý týden jsem na to myslel a umiňoval si svatosvatě, že ho napíšu. Nevědno, že letos jsme dosud ani pořádného jarního dne neměli. Co na tom. Aspoň já ve své fantasii o tu nějakou jarní náladu se postarám a basta...

A už jsem si vše jak se patří rozvrhl. Měl jsem se svou Musou dvakrát poradit. Takle asi začneš, povídám jí:

Po dnech těžkých, smutných, jež podobaly se umírání — krásný pojednou rozkleul se nad námi den. Nebe je modré jako — honem jako co — nu, jako pořádně našmolkované plátno a kolem nás už zeleno — jako — nu, jako ten nejzelenější přístěhovalec do Ameriky, právě přijetý.

A jak drahý čtenáři vidíš, byl jsem stále v rozpacích. Ne a ne — z místa jsem nemohl...

Byla by také ale smůlka psát o jaru, když dosud jsem je ani nepostřehl.

A nechal jsem toho. Vidím na tobě čtenáři milý, že i ty jsi si oddechl, rád jsi, že útok na tvou trpělivost dopadl ve tvůj prospěch.

Je dnes květná neděle. Právě a je dnes smutno. Slyším, jak velké kapky deště dopadají na střechu a při tom vítr lomcuje okny. A o tom krásném dni, o němž chtěl jsem psát, ani potuchy.

Nemohu si ho přece sám vyčarovat... Nemám tolik vlivu a tam nahore — tam už docela ne...

A třebaže jsem také jeden z těch, kteří časem mohou o sobě psát, my jsme zvěděli, my jsme tam byli, my víme — zrovna tak jako čísať rakouský, když píše svým nejvěrnějším: "My s boží pomocí král takový nebo makový," — přiznám se úpně, že ani v sobě na trochu té jarní nálady nemohu se zmocnit...

Oblékl jsem se, opatřil deštníkem a šel jsem k drahému našinci, který chtěl mti jarní feuilleton.

"Příteli," řekl jsem kajšně a tak smutně, že náš velezasloužilý našinec se zalekl, mysle, že přihodilo se mi něco hrozného — při nejmenším, že jsem byl pro své do všeho štourání někde bit.

"Příteli," zalkal jsem ještě jednou, "rače odpustit, (já totiž mluvím stále zdvořile, jak mne to u nás v Čechách, blahé paměti, naučili,) ale nemohu vám posloužit jarním feuilletonem. Marnost nad marnost, v těhle těch věcech péro mi vypovědělo službu."

Náš velezasloužilý vlastenec se na mne podíval, odloukl dým z Duřátkova doutníku a povídá: "Což něco takhle aprílového?"

"Súr — či pardon — skutečně, pane kollego, rače být genius; vy rače mít nápady, že by se za ně ani náš Bittner nestyděl. Good bye!"

A letím domů jako blázen. Tři babičky, dvě děti a jeden telegrafní sloup jsem při tom porazil, jak jsem chvátil.

Nu, tohle je nápad!

Veletění čtenáři a čtenářky, péro se nám dosud chvěje, totiž ruka, která tím pérem píše, po těch dojmech nezapomenutelných a duší otlásjících, jež jsme včera zažili.

Pohřeb našeho milovaného, veletadaného, veleplodného, spolu pracovníka Jana Havlasy, odbyl se za neobyčejné účasti z domu smutku včerejšího dne. (Nyní, když zemřel, mohou mu trochu té chvály dopřát, poněvadž onehdy jsem se od našeho jednoho velemoudrého žurnalisty dověděl, že o mrtvých má se povídati jen dobré.) Účastenství bylo nebyvalé a sešlo se tolik lidí, že není pamětníka takového pohřbu. Zejména českoameričtí žurnalisté dostavili se in corpore s praporem. A vůbec toho dne po celé zemi, po celém kraji, kde blaholí naše libozvučná mateřština, vyvěšeny byly černé prapory, z nichž některé, zejména na 12. ulici v domě "Svornosti" v Chicagu, a asi na třech místech známých jeho přátel v Cedar Rapidsích svou velikostí až překvapovaly.

"Svornost" téhož dne vyšla ve smutečním rámcí, v němž těmi největšími písmenami bylo napsáno, totiž vytištěno: "Zemřel — ale památka tvá nezahyne. Po smrti teprve chápeme tvé snahy."

A i v jiných dennících a týdenících bylo podobně. Pouze ve "Spravedlnosti" to zakázalo vydavatelské družstvo, vzhledem k předposlední jeho glosse, kde si u nich dočista rozlil otec.

V známém listě z Texasu, bylo černá na bílé: "Rodáci! Dnes všichni vzpomínejte jména člověka, který svému národu věnoval celý život. Byl přítelem i Moravců, antož o nich napsal celou knihu, nebo snad dokonce dvě."

Že oba omažské týdeníky nedají se zahanbit, vidí čtenář na tomto truchlivém článku, co se týče nás, a co se týče druhého listu zdejšího, při vši své chytrosti nemůžeme říci, poněvadž vycházíme v stejnou dobu. Ale poněvadž z předcházejících okolností dá se soudit, že tentokrát cedar-rapidská stránka bude pouze nekrologem, (o mrtvých jen dobré,) můžeme i v této věci čtenáře naše upokojiti. A jak jsme do slechli, vzhledem k tak truchlivé události, veškeré povídání o západním pokladníku, Rozvařilovi atd bude vynecháno. Taktéž i všelijaké myšlenky atd. Doufáme, že čtenářstvo vzhledem k smutku, který zachvátil celý národ český, tentokrát tyto skvosty oželí...

Mnoho věnců bylo taktéž za sláno. Neobyčejné pozornosti těšil se nádherný věnec pražského dopisovatele známého chicagského denníku, na němž skvěla se zlatá písmena v černém poli: "Odpust, že jsem tě nepochopil"

Doktor Liška měl pohřební řeč. Tahal se dost dlouho o to s Havlasovým žákem Kabátem, ale vzhledem k tomu, že Kabát je ještě nezralý hoch, přednost dána doktoru Liškoví:

"Pánové," řekl mohutným hlasem, zrovna tak jako když mluví o tom, co dělají bozi v nebi. "Pánové," zalkal, "dnes pochováváme toho, kterého jsme tolik milovali. Hle, zde leží ten, který první otevřel nám oči, ten, který nikdy se nám neodvážil říci nic jiného než pravdu, ten, jenž lkal a plakal nad námi, ten, jenž stvořil myšlenku národní daně, která tak nadšeně se ujala a tolik prospívá a tolik dobra vykonává, ten, jenž zredigoval nám první literární almanach, který je nyní naší chloubou — ano, drazí přátelé, ten zde leží... Daleko od té ubohé země — své vlasti," a tu dr. Liška už byl veice rozehvěn, "kde jedí jen brambory a potácí se v tmách. Pánové, u nás je to jinak! Vy jste vzdělání, ušlechtilí, uvě-

domělí a o zdejší krajině, jako o pokročilé jsem slyšel ještě ve staré vlasti, když jsem společně s bratrem Klofáčem hlásal slovo boží národním dělníkům."

Ale nyní někdo doktora Lišku šfouchl a pošeptal mu, že to není přednáška a že má mluvit pohřební řeč.

Doktor Liška se ihned vzpamatoval.

"Slova ta jsem proto přednesl, poněvadž musil jsem spravedlivě chvále dátí průchod."

A nyní dlouze a nadšeně líčil život Havlasův... Lidé plakali, kluci se váleli radostí smíchy, a vydavatel českých listů chvěli se pohnutím.

Okamžik nepopsatelný.

A když doktor Liška řekl své poslední slovo, vystoupil nový řečník, v němž poznali jsme J. Dorta, z Chicaga.

"Pamatuju se dobře," řekl, třesa se pod dojmem řeči dra. Lišky, "když přišel k nám mladý, nezkažený a nadšený. Měl pro každou naši národní potřebu a bolest účast, i mnoho pro ni psal. Ačkoliv o nás řekl, že jsme polypové, kteří loví v kalných vodách, my mu nezáleželi. My věděli, že je na tom mnoho pravdy, ale my jsme tvrdili opak toho. My mu nejednou vynadali — ale drazí přátelé, dnes mohu vám to říci, my ho při tom zbožňovali. A pak mimochodem řečeno, drazí přátelé, odpusťte, že jsem tak upřímým, my dostali za to dobře zaplacené... Světlo věčné ať mu svítí."

Skončil... Davy třásly se znovu pohnutím.

Vystoupil českoamerický básník Alois Švanda a nadšenec tento, duchem nadaný, zadeklamoval svou známou ódu: "Nad hrobem Havlasovým," již prvotnost Sv. Čechovi již předem přiznal.

Byl potleskem k novému vystoupení povzbuzen, tentokrát přednesl svůj vlastní plod, který náš zpravodaj neopomenul si poznamenati:

Hle, zde tělo leží Jana Havlasy, jemuž přezdívali jménem mamlaasy. Napsal mnoho přeukrutných, trpkých glos, do všeho rád strkal svůj všetečný nos, i do novinářství začal nám tu říti, necht' spí a světlo věčné ať mu svítí.

Netřeba podotýkati, že duchaplná básně setkala se s báječným pochopením. Smuteční nálada stoupaia každou chvíli.

Chťel promluvit ještě jeho žák Kabát, ale pro jeho nezralost nebylo mu to dovoleno. Vůbec místní řečníci, ba ani nejlepší řečník v Nebrasce, který sem schválně přijel, nebyli k slovu připuštěni.

Účastníci rozešli se v úplném pořádku. Lidé chodili domů v skupinách a živě debatovali.

Večer, aby nic nescházelo a slavnost byla úplná, byla v Soko lově uspořádána taneční zábava, která taktéž těšila se veliké účasti, vzhledem k zásluhám zesnulého

Téhož večera ve všech českoamerických osadách vzplály ohně a spáleny všechny krváky.

Druhého dne byl "Kníže hor" násilně zakončen a hned dne následujícího přinesl list delší po smrti Jana Havlasy: "Jak mluvil národa se obrátilo," již podtitulem bylo: Povídka, jež neměla být napsána, či: Případ skoro neobyčejný.

To jsem si oddechl... Napsal jsem svůj aprílový feuilleton a že se nezdařil, vidí čtenář jasně.

Až snad podruhé to bude lepší. Zatím: Good bye!

Rakato Tavrach.

Za doplatek 10c. obdržel každý předtím titul krásný obraz v barvách jako u Ilus Elška, Antlí míru apod.

JAN HAVLASA:

Listy ze Západu.

Pokračování

Americké pozámky.

Já slyšel onen vtip už cestou do Californie na pacifické dráze ve smoking-roomu Pullmanova vozu, ale tehdy jsem ho nedovedl ještě ocenit.

"Víte-li, proč je teď v San Francisku tak dusno?" ptal se jeden z mých společníků, kteří nás, kteří jsme se vespolek dobře bavili výhledem do kraje i horem.

"Proč pak?" tázali jsme se zvědavě.

"Well... poněvadž má San Francisco nad sebou 'roof,' — don't you see?" začla vtipná odpověď.

Je v tom dvojsmysl a veliký smysl: "roof" je střecha, a Ruef je zlý démon San Franciska, — totiž pan Ruef; a obojí se vyslovuje stejně... Ruef je politickým "bossem," Schmitz jeho stvůrou, i ostatní úředníci... celá správa města, celá spravedlnost soudců i trestajících, všechno jsou jen jeho loutky, od nichž provázky mu vyrvti se posud nepodařilo a hned tak nepodaří v krásných těchto poměrech... Dlouho ještě bude mít nad sebou San Francisco bosse Ruefa a pod "střechou" dusno —

San Francisco bude mít brzo pověst jako typické město americké politiky tak špinavé, jak jen lze si představit, špinavé a nezdoatelé. Když Kipling psal o těch věcech, bylo ve spárech bosse Buckleye, neoficiálně zvaného "slepým bílým ďáblem" a "demokratické" strany. Boss Buckley rozdával úřady, měl vliv na spravedlnost, uzavíral městské kontrakty, spekuloval se vším, — a měl znamenité důchody; Kipling se pozastavoval nad tím, že "takové povídky mu vypravovali sanfranciští ve společnostech při obědě bez rozdílení, jako lidé prostě konstatující zřejmá fakta."

Ruef se Schmitzem a celá "dělnická strana" přetrumfla bosse Buckleye o sto honů, a také se nikdo nad tím už ani příliš nerozdílil. Není to nic platno. Buckley měl za sebou demokracii a demokratický tisk; Ruef má proti sobě všechny politické strany a všem se vysmál už stokrát. Všechny denníky byly proti Schmitzovi před posledními volbami, zvláště dva z nich zůfily až do krajnosti vyhnáním rozhořčením, a na Ruefa jako denně tolik hanebností udáno tiskem, až byste ani od služnějšího psa nebyli čekali, že by vzal kus masa z jeho rukou; ale při volbách Schmitz dostal ještě více hlasů, než před tím, a Ruef stáhl město ještě těsnějšími obručemi. Stal se autokratem. Osvětlená okna jeho při bytu znamenají porady o "zvelebení San Franciska," — totiž o vymačkání co největších tisíců a statisíců z bibých mozečků toho lidu, který si za pivo, za chlast dá vnutiti tento roztomilý systém, založený na vlivu saloonů a vrcholící se v mayorovi, jenž je majitelem nevěstince.

Dnešní stav San Franciska jest ostatně "vítězství lidu," unie se spojily a porazily politické strany; a za odměnu geniální boss Ruef rozdal předsedům a úředníkům unii městské úřady. Předseda hudebnické unie, Schmitz, dostal purkmistrovství; tehdy byl chudákem, jenž "dirigoval" orchestr kdesi — v malém divadle a při tom sám hrál na housle; teď "diriguje" město, hraje podle taktu paně Ruefova, vystavěl si onen humanitní ústav a má už pár set tisíců... Malversace se dějí, lid plázi dráze za špatnou správu a za okrádání... a Ruefovo jméno

z prázdných kapes židovského advokáta vzroste na miliony, dokud někdo ještě chytřejší zas novým heslem nepodvrátí jeho samovládu a nestřhne "hlas lidu" na svou stranu.

Tolikráte již i roudně pokoušeli se mnozí usvědčit Ruefa z úplatků, a stalo se prý několikrát, že časopisy předpovídaly na příští den zatčení "prohaného podvodníka" Ale Ruef se jim vysmál... Je příliš židem, než aby se dal chytit, zná příliš dobře zákony, aby je dovedl obcházet, a je příliš "politikem," než aby neznal "svůj lid"... Když někdo přijde ho požádat o ten nebo onen úfateček, pan Ruef ho mílostivě vyslechne, slíbí mu poradu v té věci, a při příští návštěvě dá mu odporučení na své navštívence a účet za "legal advice," za právníckou poradu, ... na sto dolarů, na dvě stě, ... dle okolností. Všechny městské objednávky jdou jeho rukama, a každá je mu dojnou krávou; ale on vždy udílí jen "právnícké rady"... Despotism, protekce a úplatky jsou na denním pořádku. A pan Ruef rozdává již i státní úřady, má vliv na nominace politických stran, zasahuje do všeho... Korrupce od základů až po tu "střechu," a pod střechou dusno...

Jak že to napsal Bret Harte na oslavu San Franciska?

"Serene, indifferent to fate,
Thou sittest at the western gate,
Thou seest the white seas fold
their tents,
Oh, warder of two Continents."

Kipling se divil, jak Bret Harte mohl něco takového napsat; ani jasnosti, ani lhostejnosti prý není v těchto končinách; a peklem prý bylo by pevnině, kdyby svěřena byla stráž tak zpustlého hlídače—

Divím se zase Kiplingovi; mne se zdálo, že San Francisco jest až příliš "indifferent to gate;" Ruef se Schmitzem si bezpochyby přeji, aby Ta "indifference" k osudu trvala aspoň několik let —

IV.

San Francisco, leden 1906.

Bylo krásné jitro, plné slunečního jasu, když se svým hostilem stál jsem na palubě ferry a přehlížel Záliv... Sta rackó poletovalo za naší lodí, a jejich pištělní mýslo se v šumot rozrážejících vln. Tu i tam nad vodu vynořila se hladká, jako gumová hlava tulení, na níž rozeznat bylo jen štětinovitá vousiska. V dále vznášel se ještě nížko nad hladinou mlhavý závoj, ale i ten mizel rychle pod paprsky, jež nejostřejší se obrážely na strmých, zelených srázech ostrovů. Goat Island jsme minuli, vládní majetek, a Angel Island, vojenskou rezervaci, v její trestnici je prý vojenských provinilců stále až dost. Alcastraf Island leskl se pod tou ranní září, výhrůžný svým položením; a jím chráněná Zlatá Brána rozvírala našim očím nekonečnou perspektivu, tonoucí v neurčité kdesi tam, kde mofe splyvalo s oblohou... Nesčetné ferry křižovaly vody zálivu. A vše, střechy vyřídých budov i několik pahorků vynikaly malebně nad spousty domů, domků a domečků, jež brzo budou v sobě přechovávat na půl miliónu lidí všech barev a zárodnosti.

Jeli jsme do Tiburoau, odkud na sever, do Sonoma County unášel nás vlak; ale to unášel bylo přece jen poněkud zdoluhavé, než rychlost vlaků na hlavních tratích, tak že nebyť společně, jenž dovedl vypravovat hodně zajímavého o minulosti českých končin, cesta by mi připadla delší.